

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجهٔ دکترای حرفه ای رشته پزشکی
عنوان

بررسی احساس نیاز، جستجو و بهره مندی از خدمات سلامت

در سالمندان شهرستان اردبیل - ۱۳۹۸

نگارش:

هادی شیرین بنیاد

اساتید راهنما:

دکتر حامد زندیان

دکتر سعید صادقیه اهری

استاد مشاور:

دکتر تلما ظهیریان مقدم

آبان ۱۳۹۹

شماره پایان نامه: ۰۸۳۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجهٔ دکترای حرفه ای رشته پزشکی
عنوان

بررسی احساس نیاز، جستجو و بهره مندی از خدمات سلامت

در سالمندان شهرستان اردبیل - ۱۳۹۸

نگارش:

هادی شیرین بنیاد

اساتید راهنما:

دکتر حامد زندیان

دکتر سعید صادقیه اهری

استاد مشاور:

دکتر تلما ظهیریان مقدم

آبان ۱۳۹۹

شماره پایان نامه: ۰۸۳۲

گواهی اصالت پایان نامه

اینجانب هادی شیرین بنیاد دانشجوی مقطع دکتری رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تایید می‌نمایم که :

- این پایان نامه بر اساس نتایج بررسیها/ تحقیقات انجام یافته توسط اینجانب تحت راهنمای آقای دکتر حامد زندیان بوده و بوسیله **خودم** انشا گردیده است و در صورت استفاده از نتایج پژوهش ها و یا آثار دیگران بلافاصله به مرجع مورد استفاده استناد شده است و در قسمت منابع و مآخذ مشخصات مرجع به طور کامل ذکر گردیده است.
 - مسئولیت صحت مطالب مندرج در این پایان نامه به طور کامل با اینجانب است.
 - این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
 - کلیه حقوق مادی و معنوی این پایان نامه و هر گونه محصول مستخرج از آن اعم از مقالات، چاپ کتاب و ثبت اختراع به دانشگاه علوم پزشکی اردبیل تعلق دارد و هرگونه استفاده از اطلاعات و یا نتایج، واگذاری اطلاعات به افراد دیگر، چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه بدون اخذ اجازه کتبی از دانشگاه علوم پزشکی اردبیل ممنوع است.
 - کلیه مقالات مستخرج از این پایان نامه تحت نام دانشگاه علوم پزشکی اردبیل (Ardabil University of Medical sciences) به عنوان وابستگی نویسنده اول یا مسئول و با اطلاع و اجازه تمامی اساتید راهنما و مشاور به چاپ رسیده یا خواهد رسید.
 - چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه مجاز است با اینجانب مطابق با ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت برخورد قانونی، هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.
- نام و نام خانوادگی دانشجو
امضا و تاریخ
- بدینوسیله **اصال و صحت** نتایج این پایان نامه **مورد تأیید** اینجانب، دکتر حامد زندیان استاد راهنما می باشد.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما
امضا و تاریخ

تقدیم

به نام آنکه جان را فکرت آموخت خدای را بسی
شاگرد که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیب
ساخته تا در سایه ی درخت پر بار وجودشان بیاسیم
و از ریشه ی آن ها شاخ و برگ گیریم. والدینی که
بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی
است بر بودنم چرا که این دو موجود مقدس پس از
پروردگار، مایه ی هستی ام بوده اند، دستم را گرفتند و
در این وادی پر از فراز و نشیب زندگی، چگونه راه
رفتن را به من آموختند.

آموزگارانی که برایم زندگی و انسان بودن را معنا
کردند.

حال این برگ سبزی است تحفه ی درویش تقدیم به
آستان آنان...

تشکر و قدردانی

سپاس خدای را که سخنوران، درستودن او
بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او
ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن

توانند. اکنون که باید آغازی بر یک پایان
بنگارم، بر خود لازم می دانم که از اساتید
راهنمای محترم جناب آقای دکتر حامد
زندیان و جناب آقای دکتر سعید صادقیه
اهری و استاد مشاور گرانقدر سرکار خانم
دکتر تلما ظهیریان مقدم به خاطر
راهنماییهای ارزشمند نهایت تشکر و
قدردانی را نمایم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	۱
فصل اول مقدمه	
۱-۱- مقدمه و بیان مسئله	۴
۲-۱- تعریف واژه ها	۶
۳-۱- اهداف	۸
۱-۳-۱- هدف کلی مطالعه	۸
۲-۳-۱- اهداف اختصاصی	۸
۱-۳-۳- اهداف کاربردی	۱۰
۱-۳-۴- فرضیات و سوالات	۱۰
فصل دوم بررسی متون	
۱-۲- مبانی نظری	۱۳
۲-۲- بررسی متون	۲۵
فصل سوم مواد و روش کار	
۱-۳- نوع مطالعه	۳۳
۲-۳- جامعه مورد مطالعه و روش نمونه گیری	۳۳
۳-۳- روش گردآوری اطلاعات	۳۴
۴-۳- معیارهای ورود به مطالعه	۳۵
۵-۳- معیارهای خروج از مطالعه	۳۵
۶-۳- ملاحظات اخلاقی	۳۶
۷-۳- محاسبات آماری	۳۶
۸-۳- جدول متغیرها	۳۷
فصل چهارم نتایج	

- ۴-۱-آمار توصیفی ۴۰
- ۴-۱-۱-توزیع جنسی سالمندان ۴۰
- ۴-۱-۲-توزیع سنی سالمندان ۴۱
- ۴-۱-۳-توزیع سالمندان بر حسب وضعیت تأهل ۴۲
- ۴-۱-۴-توزیع سالمندان بر حسب وضعیت اشتغال ۴۳
- ۴-۱-۵-توزیع سالمندان بر حسب وابستگی به سرپرست خانوار ۴۴
- ۴-۱-۶-توزیع سالمندان بر حسب تعداد اعضای خانواده ۴۵
- ۴-۱-۷-توزیع سالمندان بر حسب نوع تصرف مسکن ۴۶
- ۴-۱-۸-توزیع سالمندان بر حسب سطح تحصیلات ۴۷
- ۴-۱-۹-توزیع سالمندان بر حسب نوع بیمه ۴۸
- ۴-۱-۱۰-توزیع سالمندان بر حسب دارا بودن بیمه تکمیلی ۴۹
- ۴-۲-آمار استنباطی ۵۰
- ۴-۲-۱-تعیین فراوانی احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی در بین سالمندان شهرستان اردبیل ۵۰
- ۴-۲-۲-تعیین توزیع فراوانی احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی به تفکیک متغیرهای دموگرافیک و زمینه ای در سالمندان شهرستان اردبیل ۵۱
- ۴-۲-۳-تعیین توزیع فراوانی احساس نیاز به خدمات سلامت بستری به تفکیک متغیرهای دموگرافیک و زمینه ای در سالمندان شهرستان اردبیل ۵۸
- ۴-۲-۴-تعیین توزیع فراوانی جستجو و بهره مندی و موانع پیش روی بهره مندی از خدمات سلامت سرپایی به تفکیک متغیرهای دموگرافیک و زمینه ای در سالمندان شهرستان اردبیل ۶۵
- ۴-۲-۵-تعیین توزیع فراوانی جستجو و بهره مندی و موانع پیش روی بهره مندی از خدمات بستری به تفکیک متغیرهای دموگرافیک و زمینه ای در سالمندان شهرستان اردبیل ۶۸
- ۴-۲-۶-تعیین ارتباط بین احساس نیاز و بهره مندی از خدمات سرپایی با عوامل دموگرافیک ۷۱
- ۴-۲-۷-تعیین ارتباط بین احساس نیاز و بهره مندی از خدمات بستری با عوامل دموگرافیک ۷۲
- ۴-۲-۸-تعیین میزان نیاز به خدمات سرپایی طی یک ماه گذشته در سالمندان برحسب نوع نیاز ۷۳
- ۴-۲-۹-تعیین میزان نیاز به خدمات بستری طی یک سال گذشته در سالمندان برحسب نوع نیاز ۷۴

فصل پنجم بحث و نتیجه گیری

۷۴ ۱-۵ بحث
۷۹ ۲-۵ محدودیت‌ها
۸۰ ۳-۵ جمع بندی و نتیجه گیری
۸۱ ۴-۵ پیشنهادات
۸۲ منابع

فهرست جداول

جدول ۳-۱	متغیرهای مطالعه	۳۶
جدول ۴-۱	توزیع جنسی سالمندان	۳۸
جدول ۴-۲	توزیع سنی سالمندان	۳۹
جدول ۴-۳	توزیع سالمندان بر حسب وضعیت تأهل	۴۰
جدول ۴-۴	توزیع سالمندان بر حسب وضعیت اشتغال	۴۱
جدول ۴-۵	توزیع سالمندان بر حسب وابستگی به سرپرست خانوار	۴۲
جدول ۴-۶	توزیع سالمندان بر حسب تعداد اعضای خانواده	۴۳
جدول ۴-۷	توزیع سالمندان بر حسب نوع تصرف مسکن	۴۴
جدول ۴-۸	توزیع سالمندان بر حسب سطح تحصیلات	۴۵
جدول ۴-۹	توزیع سالمندان بر حسب نوع بیمه	۴۶
جدول ۴-۱۰	توزیع سالمندان بر حسب دارا بودن بیمه تکمیلی	۴۷
جدول ۴-۱۱	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی	۴۸
جدول ۴-۱۱	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب جنس	۴۹
جدول ۴-۱۲	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب سن	۵۰
جدول ۴-۱۳	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب سطح تحصیلات	۵۱
جدول ۴-۱۴	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب وضعیت تأهل	۵۲
جدول ۴-۱۵	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب نوع بیمه	۵۳
جدول ۴-۱۶	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب بیمه تکمیلی	۵۴
جدول ۴-۱۷	احساس نیاز به خدمات سلامت سرپایی بر حسب وضعیت اشتغال	۵۵
جدول ۴-۱۸	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب جنس	۵۶
جدول ۴-۱۹	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب سن	۵۷
جدول ۴-۲۰	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب سطح تحصیلات	۵۸

جدول ۴-۲۱	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب وضعیت تأهل	۵۹
جدول ۴-۲۲	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب نوع بیمه	۶۰
جدول ۴-۲۳	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب بیمه تکمیلی	۶۱
جدول ۴-۲۴	احساس نیاز به خدمات سلامت بستری بر حسب وضعیت اشتغال	۶۲
جدول ۴-۲۵	فراوانی جستجوی خدمات سرپائی	۶۳
جدول ۴-۲۶	موانع جستجوی خدمات سرپائی	۶۴
جدول ۴-۲۷	موانع بهره مندی از خدمات سرپائی	۶۵
جدول ۴-۲۸	فراوانی احساس نیاز، جستجو و بهره مندی از خدمات بستری	۶۶
جدول ۴-۲۹	موانع جستجوی خدمات بستری	۶۷
جدول ۴-۳۰	موانع بهره مندی از خدمات بستری	۶۸
جدول ۴-۳۱	ارتباط بین احساس نیاز و بهره مندی از خدمات سرپایی با عوامل دموگرافیک	۶۹
جدول ۴-۳۲	ارتباط بین احساس نیاز و بهره مندی از خدمات بستری با عوامل دموگرافیک	۷۰
جدول ۴-۳۳	میزان نیاز به خدمات سرپایی طی یک ماه گذشته در سالمندان بر حسب نوع نیاز	
		۷۱
جدول ۴-۳۴	میزان نیاز به خدمات بستری طی یک سال گذشته در سالمندان بر حسب نوع نیاز	
		۷۲

فهرست نمودار ها

- نمودار ۱-۴ توزیع جنسی سالمندان ۳۸
- نمودار ۲-۴ توزیع سنی سالمندان ۳۹
- نمودار ۳-۴ توزیع سالمندان بر حسب وضعیت تأهل ۴۰
- نمودار ۴-۴ توزیع سالمندان بر حسب وضعیت اشتغال ۴۱
- نمودار ۵-۴ توزیع سالمندان بر حسب وابستگی به سرپرست خانوار ۴۲
- نمودار ۶-۴ توزیع سالمندان بر حسب تعداد اعضای خانواده ۴۳
- نمودار ۷-۴ توزیع سالمندان بر حسب نوع تصرف مسکن ۴۴
- نمودار ۸-۴ توزیع سالمندان بر حسب سطح تحصیلات ۴۵
- نمودار ۹-۴ توزیع سالمندان بر حسب نوع بیمه ۴۶
- نمودار ۱۰-۴ توزیع سالمندان بر حسب دارا بودن بیمه تکمیلی ۴۷

فهرست علائم اختصاری

DNA: Deoxyribonucleic Acid

OECD: Organisation for Economic co-operation and Development

بررسی احساس نیاز، جستجو و بهره‌مندی از خدمات سلامت در سالمندان شهرستان

اردبیل □ ۱۳۹۸

چکیده

زمینه: با افزایش جمعیت سالمندان طی سال‌های آینده در ایران، نظام سلامت کشور با چالشی جدی مواجه خواهد شد که می‌توان بخشی از این چالش را از طریق اصلاح کارکرد ارائه خدمات بر اساس مطالعات بهره‌مندی در جمعیت سالمندان مدیریت نمود.

هدف: در مطالعه حاضر، ما به بررسی انواع نیاز موجود در سالمندان و نحوه‌ی رسیدگی و رفع مشکلات مربوط به ایشان در شهر اردبیل پرداخته و نوع نیاز و عوامل موثر در رفع و رسیدگی به آن‌ها را جزء به جزء بررسی کردیم.

مواد و روش کار: مطالعه مقطعی حاضر بر روی ۲۹۱ نفر از جمعیت سالمندان شهرستان اردبیل که تحت پوشش مراکز جامع سلامت شهرستان اردبیل بودند انجام یافته است. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای انجام یافته و داده‌ها با استفاده از پرسشنامه بهره‌مندی از خدمات سلامت استاندارد شده جمع‌آوری شد. مهمترین متغیرهای مورد نظر در مطالعه حاضر سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات، نوع بیمه، داشتن یا نداشتن بیمه تکمیلی، نوع تصرف مسکن، تعداد اعضای خانواده، اشتغال و وابستگی به سرپرست خانوار بود. داده‌ها در فضای نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ و Excel پس از مرتب‌سازی بر حسب رگرسیون لجستیک چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. سطح معناداری در سطح ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: در مطالعه ما که روی ۲۹۱ نفر از سالمندان شهر اردبیل به انجام رسید. تعداد ۲۲۲ نفر (۷۶/۳ درصد) مرد و ۶۹ نفر (۲۳/۷ درصد) زن بودند. از نظر توزیع سنی بیشترین تعداد با ۱۲۶ نفر (۴۳/۳ درصد) متعلق به گروه سنی ۶۵ تا ۶۹ سال بود. بیش از ۷۰ درصد از سالمندان مطالعه ما در یک ماه گذشته احساس نیاز الزامی به خدمات سلامت سرپایی را ذکر کردند که این احساس نیاز در میان مردان (۷۳/۴ درصد در مقابل ۶۲/۳ درصد در زنان) بیشتر بود و با افزایش سن نیز بیشتر می‌شد. بیشترین احساس نیاز در گروه با بیمه نیروهای مسلح (۸۲/۴ درصد) ذکر شد. سالمندانی که دارای بیمه تکمیلی بودند، به نسبت معنی‌داری بیشتر از افراد فاقد بیمه تکمیلی (۷۵/۱ درصد در برابر ۶۳/۲ درصد) احساس نیاز کرده بودند. از نظر نیاز به خدمات بستری در طی یک سال گذشته، بیشترین احساس نیاز در مردان (۴۸/۲ درصد در

برابر ۲۷/۹ درصد زنان) مشاهده شد. نتایج مطالعه نشان داد مردان به نسبت زنان احساس نیاز بیشتری به خدمات بستری ($P=0/029$, $OR=4/41$) و سرپائی ($P=0/018$, $OR=3/955$) داشتند. همچنین نتایج نشان داد داشتن بیمه ای غیر از بیمه سلامت باعث افزایش جستجو و بهره مندی از خدمات می گردد ($P=0/002$, $OR=0/283$).

نتیجه گیری: هدف مطالعه حاضر بررسی احساس نیاز، جستجو و بهره مندی از خدمات سرپائی و بستری توسط سالمندان شهرستان اردبیل بود که در نهایت مطالعه حاضر نشان داد بیش از ۷۰ درصد سالمندان احساس نیاز در خصوص خدمات سرپائی داشتند که از این میزان بیش از ۹۸ درصد جهت دریافت خدمات مراجعه کرده و در حدود ۸۴ درصد از خدمات بهره مند شده بودند. مطالعه نشان داد موانعی پیش رو نظیر عدم پوشش بیمه، باور به خود درمانی و ... مانع از بهره مندی کامل از خدمات شده بود. بر این اساس مشخص شد مردان با سن بالاتر و دارای بیمه ای غیر از بیمه سلامت به نسبت سایر گروهها احساس نیاز بیشتری داشتند و در خصوص بهره مندی از خدمات نیز مردان به نسبت زنان شانس بیشتری برای بهره مندی از خدمات نشان دادند. بر این اساس لازم است سیاستگذاری های ویژه ای در خصوص سالمندان در راستای برطرف کردن موانع پیش رو بهره مندی از خدمات با تکیه بر متغیرهایی نظیر تسهیل دسترسی به خدمات و افزایش پوشش بیمه ای مدنظر قرار گیرد.

کلمات کلیدی: خدمات سلامت، سالمندان، جستجوی خدمات، بهره مندی